

یادداشت‌های قرآنی

دکتر فریدون سیامک‌نژاد

کور دلی که پیوسته او را تکذیب می‌کردند و از قماش همان گروهی بودند که در آیات قبل از آن‌ها سخن گفته شد، بحث کرده و چنین می‌فرماید که آیا تو می‌توانی سخن خود را به گوش کران برسانی؟ و یا کوران را هدایت کنی؟ و کسانی را که در ضلال مبین هستند و احساس نمی‌کنند، به راه راست دعوت نمایی؟

شبهه این معنی در آیات دیگری از قرآن مجید نیز آمده است، که افراد لجوج و هدایت‌ناپذیر و هوی پرستان گمراه و غرق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْىَ وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (آیه ۴۰ سوره زخرف)
(ای پیامبر!) آیا تو می‌توانی سخن خود را به گوش کران برسانی، یا کوران و کسانی را که در گمراهی آشکاری هستند، هدایت کنی؟!

یادآوری

قرآن مجید، همراه‌ها و مشرکان از خدا بی‌خبر را به حال خود می‌گذارد و روی سخن را به سوی پیامبر (ص) کرده، از غافلان

یادآوری

این هشدار که شیطان رجیم انسان را از راه راست گمراه کرده و از راه خدا باز می‌دارد، به شکل‌های مختلف در قرآن مجید آمده و انسان را از این مسأله نهی کرده است. این نکته که شیطان دشمن نوع بشر بوده و از راه‌های مختلف او را به گمراهی و فساد می‌کشاند، به انسان گوشزد شده است. از این رو، آیه فوق به این مسأله اشاره کرده و چنین می‌فرماید که شیطان شما را از راه خدا باز ندارد، که او دشمن آشکار شما است.

در واقع، قرآن مجید چنین عنوان می‌نماید که وسوسه‌های شیطان رجیم همیشه در کمین انسان است و هر اندازه که انسان از خدا فاصله بگیرد، به دام‌های شیطانی نزدیک‌تر شده، فساد و تباهی در کمین او خواهد بود.

در حقیقت، باید گفته شود که شیطان رجیم می‌خواهد پیوسته شما را در غفلت و بی‌خبری نگه دارد. به هوش باشید که شیطان شما را از راه خدا و توجه به سرنوشت‌تان در رستخیز باز ندارد، چرا که او دشمن آشکاری برای شما است.

او عداوت و دشمنی خود را از روز نخست، یک بار به هنگام وسوسه پدر و مادرتان، یعنی آدم و حوا و اخراج آن‌ها از بهشت نشان داد. بار دیگر به هنگامی که سوگند یاد نمود که همه فرزندان آدم، جز مخلصان و مؤمنان واقعی را گمراه خواهد ساخت.

گناه را، به کران و کوران و گاه به مردگان تشبیه کرده است.

در آیه ۴۲ سوره یونس می‌خوانیم: آیا تو می‌توانی صدای خود را به گوش کران برسانی؟ هر چند تعقل نمی‌کنند!

همچنین در آیه ۸۰ سوره نمل آمده است: تو نمی‌توانی سخن خود را به گوش مردگان برسانی و نمی‌توانی کران را هنگامی که روی برمی‌گرداند و پشت می‌کنند، متوجه سخنان خودسازی.

این تعبیرها همه به‌خاطر آن است که قرآن مجید برای انسان، دو نوع گوش و چشم و حیات قائل است. گوش و چشم و حیات ظاهر و گوش و چشم و حیات باطن. مهم بخش دوم از درک و دید و حیات است، که وقتی از کار بیفتد، نه پند و اندرز مفید خواهد بود و نه انداز و هشدار تأثیر دارد!

از این رو، انسان هنگامی که مشغول به دنیا می‌شود، به کسی می‌ماند که چشم او درد مختصری پیدا کرده، هر قدر اشتغال او به دنیا بیشتر و تمایلش به مادیات شدیدتر و بی‌اعتناییش به روحانیات فزونتر می‌گردد، از آن درد چشم به نقصان دید و از آن، به مرحله کوری می‌رسد (دوشنبه ۱۳/۱۱/۹۹)!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

(آیه ۶۲ سوره زخرف)

و شیطان شما را (از راه خدا) باز ندارد، که او دشمن آشکار شما است.

سپس، برای این که تأکید بیش تری داشته باشد، چنین ادامه می‌دهد که اکنون که چنین است، او را پرستش کنید، چرا که غیر از او، لایق پرستش نیست.

باز هم سخن خود را با جمله دیگری تأکید می‌کند تا جای هیچ بهانه‌ای باقی نماند و چنین می‌گوید که این صراط مستقیم است.

آری راه راست، همان عبودیت و بندگی پروردگار است. راهی است که انحراف و اعوجاج در آن نیست.

این مسأله در آیه ۶۱ سوره یس نیز آمده است و چنین می‌فرماید که آیا با شما عهد نکردم که مرا پرستش کنید، چرا که این راه مستقیم است.

بنابراین، مشخص می‌شود که قرآن مجید به کرات بر این مسأله تأکید دارد که تنها باید خداوند یکتا مورد پرستش قرار گیرد و در این راه، عبودیت هیچ کس و هیچ چیز، مورد قبول واقع نخواهد شد (چهارشنبه ۹۹/۱۱/۱۵).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْأَخْلَاءَ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ

(آیه ۶۷ سوره زخرف)

دوستان در آن روز دشمن یکدیگر هستند، مگر پرهیزگاران.

یادآوری

روز رستاخیز و صحنه قیامت به شکل‌های مختلف در قرآن مجید آمده، تا انسان‌ها

چگونه در برابر چنین دشمن قسم خورده‌ای خاموش می‌نشینید و به او اجازه می‌دهید که بر قلب و روح شما مسلط گردد و با وسوسه‌های مداومش، شما را از راه حق باز دارد (سه‌شنبه ۹۹/۱۱/۱۴)!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ

مُسْتَقِيمٌ (آیه ۶۴ سوره زخرف)

خداوند پروردگار من و پروردگار شما است، (تنها) او را پرستش کنید که راه راست همین است.

یادآوری

راه راست و صراط مستقیم همیشه پرستش خداوند تبارک و تعالی بوده، توحید و یکتاپرستی تنها زبینه قادر بی‌همتا است. قرآن مجید برای این که هر گونه ابهامی را در زمینه عبودیت خدا بر طرف سازد، در آیه فوق چنین می‌فرماید که به‌طور قطع، خداوند، پروردگار من و پروردگار شما است.

قابل توجه این که کلمه «رب» را دو بار در این آیه تکرار می‌کند. یک بار در مورد خود یعنی پیامبر گرامی اسلام (ص) و یک بار در مورد مردم، تا روشن سازد که من و شما یکسان هستیم و پروردگار شما و من یکی است.

من نیز در تمام وجود و هستی ام، همانند شما، نیازمند به خالق و مدیری هستم. او مالک من و راهنمای من است.

باشند. اگر دوستی براساس شر و فساد باشد، شریک در جرم یکدیگر هستند و اگر براساس خیر و صلاح باشد، شریک در پاداش یکدیگر می‌باشند.

بنابراین، جای تعجب نیست که دوستی از نوع اول در آن جا تبدیل به دشمنی گردد و از قسم دوم، به دوستی محکم‌تر مبدل شود (پنجشنبه ۹۹/۱۱/۱۶).

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

لَا یُفْتَرُ عَلَیْهِمْ وَ هُمْ مُبْلِسُونَ (۷۵) وَ مَا ظَلَمْنَاهُمْ وَ لٰكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِیْنَ
(آیات ۷۵ و ۷۶ سوره زخرف)

هرگز عذاب آنان تخفیف نمی‌یابد و در آن جا از همه چیز مایوس هستند. ما به آن‌ها ستم نکردیم، آنان خود ستم کار بودند.

یادآوری

همان‌گونه که بارها متذکر شده ایم، هر چه به انسان می‌رسد، نتیجه اعمال خود او است. اگر چه این اعمال به دلیل خالقیت خداوند تبارک و تعالی، به پروردگار یکتا نسبت داده می‌شود که حرف درستی است، انسان باید بداند که عمل او حتماً به خود او بر می‌گردد و در این رابطه، نمی‌تواند کسی را مقصر بداند.

اگر پرنیان است، خود رشته‌ای

و گر بار خار است، خود کشته‌ای

از این رو، آیات فوق در مورد عذاب افراد در روز رستاخیز چنین می‌فرماید که هرگز عذاب

را هشداری باشد برای این که بدانند روز رسیدگی به حساب و کتاب آن‌ها چگونه است. از این رو، در آیه فوق از حالت دوستانی که در مسیر گناه و فساد و یا زرق و برق دنیا، دست مودت به هم می‌دهند، پرده برداشته و چنین می‌گوید که همه دوستان در آن روز دشمن یکدیگر هستند، مگر آن‌ها که پرهیزگار و مؤمن می‌باشند.

این آیه در حقیقت توصیفی از صحنه‌های قیامت است، تا نشان دهد که روز رستاخیز، روز از هم گسستن پیوندهای دوستی می‌باشد، مگر پیوندهایی که برای خدا و به نام خدا برقرار شده است.

تبدیل شدن این‌گونه دوستی‌ها به عداوت در آن روز طبیعی است، چرا که هر کدام از آن‌ها، دیگری را عامل بدبختی و بی‌چارگی خود می‌شمرد و چنین عنوان می‌نماید که تو بودی که این راه را به من نشان دادی و مرا به آن تشویق نمودی. آری تو بودی که مرا غرق غفلت و غرور ساختی و از سرنوشتم بی‌خبر کردی. به این ترتیب هر یک از آن‌ها به دیگری این‌گونه مطالب را می‌گوید.

تنها پرهیزگاران هستند که پیوند دوستی آن‌ها جاودانی است، چرا که بر محور ارزش‌های جاودانی دور می‌زند و نتایج پُر بارش در قیامت آشکارتر می‌شود و آن را استحکام بیشتری می‌بخشد.

کلام آخر این که، طبیعی است که دوستان در امور زندگی کمک یکدیگر

انتظار داشته باشیم که خودمان نیز در آن چاله بیفتیم!

اگر جایی پای خود را کج گذاشتیم، بدانیم که نتیجه این کجی را به چشم خواهیم دید. بنابراین، اگر خوبی می‌خواهیم، برای دیگران نیز خوبی بخواهیم، چرا که:

این جهان کوه است و فعل ما ندا
سوی ما آید نداها را صدا

از خداوند می‌خواهیم که به ما توفیق دهد تا گذشت داشته باشیم. از درگاهش مسألت می‌نماییم که مصلحان و رهبران جامعه را طوری هدایت فرماید که در گفتار و کردار خویش، مروج ظلم ستیزی و عدالت محوری بوده، اجتماع و مردم را از جاه‌طلبی و بلند پروازی، بر حذر دارند (جمعه ۹۹/۱۱/۱۷).
ایام‌تان به کام، عاقبت‌تان ختم به خیر.
التماس دعا.

آنان تخفیف نمی‌یابد و در آن جا از همه چیز مأیوس هستند. ما به آن‌ها ستم نکردیم، آنان خود ستم کار بودند.

در حقیقت همان‌گونه که در آیات پیشین، سرچشمه آن همه نعمت‌های بی‌پایان راه، اعمال مؤمنان پرهیزگار معرفی می‌کرد، در این جا نیز، سرچشمه این عذاب جاودان راه، اعمال خود آن‌ها می‌شمرد.

چه ظلم و ستمی از این بالاتر، که انسان آیات الهی را تکذیب کند و تیشه به ریشه سعادت خود بزند.

آری قرآن مجید، سرچشمه اصلی همه سعادت‌ها و شقاوت‌ها راه، خود انسان و اعمال او می‌شمرد، نه مسایل پنداری که گروهی برای خود درست کرده‌اند.

واقعیت مسأله این است که در همین دنیا نیز، اگر چاله‌ای برای کسی کنسیم، باید